

НАЗВИ НА ОЗНАЧЕННЯ УЧАСНИКІВ ВЕСІЛЛЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАКАРПАТСЬКИХ ГОВІРКАХ

Анотація. У статті наводиться лексико-семантичний та етимологічний аналіз назв учасників весілля в українських закарпатських говірках. Звертається увага на назви проханих та непроханих гостей, керівників весілля, музикантів тощо. Простежуємо наявність чи відсутність зібраних назв в українській літературній мові та українських говорах.

Ключові слова: лексико-семантична група, лексика весільного обряду, лексема, назви учасників весільного обряду, мотивація, українські закарпатські говірки.

Людина від народження пов'язана з різними обрядами. Тому ці назви належать до одного з найдавніших шарів лексики. Лексика весільного обряду характеризує життя народу, його ментальність.

Об'єктом нашого аналізу стала лексика на позначення назв учасників весілля в українських закарпатських говірках. Ця лексика вже була предметом нашого дослідження, зокрема ми звертали увагу на назви молодих в українських закарпатських говірках. Поряд з основними учасниками весілля на різних етапах весільного обряду бере участь різноманітна кількість людей.

На позначення всіх учасників весілля вживаються назви *гос'т'і*, *свад'б'ов'і* (*свал'б'ов'і*) *гос'т'і*, *свад'ібн'і* *гос'т'і*, *свад'* (*л'*)*баи'і*, *свал'бов'і*, *запрошен'і*, *ч'ел'ад'*.

Назва *гос'т'і* < псл. *gostь* [ЕСУМ I, 517]. Пор. рідше гуц. *вес'іл'н'і* *гос'т'і*, *госк'і'* [Біг 131], бойк. *гос'ц'і*, *їс'іл'ак'і* *гос'ц'і*, *гост'їк'і*, *гостики* *б'ож'і*, *гос'т'і* *в'ід* *молод'ого*, *гос'т'і* *в'ід* *молод'ойі*, *вес'іл'н'і* *гос'т'і* [Хіб 123], поділ. *гос'т'і* [Тиц 74], *гос'т'і* 'гості' [Арк I, 105], східнословобж. *гос'т'і*, *гос'т'і* *молод'ого*, *гос'т'і* *молод'ойі*, *запрошен'і* *гос'т'і*, *зван'і* *гос'т'і*, *клікан'і* *гос'т'і*, *приглаш'он'і* *гос'т'і*, *приглас'ім'іл'н'і* *гос'т'і*, *прохан'і* *гос'т'і* [Магр Сл 41]. У поліських говорах лексема *гос'т'і* вживається ще й у знач. 'залізне знаряддя у вигляді палиці з зубцями на кінці для забивання і ловлі риби, переважно щук' [Лис 58]. Обрядове значення слова *гос'т'і* подається як літературна норма [ВТССУМ 243]. У контексті номінацій учасників весільного обряду такі назви фіксуємо й в інших слов'янських мовах; пор. пол. *goście* 'т.с.', рос. діал. *гос'т'і* 'учасник весілля' [Хіб 124].

Похідними від імен. *свад'ба* (*свал'ба*) (< псл. *svatьba*, похідне від *svatь* 'сватання' [ЕСУМ V, 186]) є мотиваційно прозорі складені назви *свад'б'ов'і* (*свал'б'ов'і*) *гос'т'і*, *свад'ібн'і* *гос'т'і*, субстантивований прикметник *свал'бов'і* та суфіксальний дериват *свад'(л')баи'і*. У гов. с.Сокирниця лексема *свал'баи* зафіксована із знач.: 1. 'учасник весілля'; 2. зневаж. 'чоловік, який полюбляє гуляти на весіллях' [Саб 327]. Пор. ще середньополіс. *свад'ба* 'гості нареченого' [Хіб 122], східнословобж. *свад'б'ов'і*, *свал'б'ешники* 'сукупність учасників весілля' [Магр Сл 131-132;

ССГ 188], лемк. *свад'б'ов'і* 'весільні' [Убля 49]; біл. діал. *свад'эбны* 'весільні гості' [Хіб 122]. Назву зафіксовано у словнику за ред. Б.Грінченка – *свад'ба* 'усі учасники весільного обряду, крім наречених і їх батьків' [Грінч IV, 104].

Субстантивований дієприкметник *запрошен'і* є літературною нормою української мови [ВТССУМ 416]. Пор. ще бойк. *прош'ен'і* *на* *вес'іл'а*, лемк. *проше"н'і*, наддністр. *проше"н'і*, *запрошен'і* *на* *ве"с'іл'е* [Хіб 123], східнословобж. *запрошен'і*, *прохан'і* [Магр 41], а також пол. *proszonyj* 'т.с.' [Хіб 123].

Лексема *ч'ел'ад'* (< псл. *čel'adь* [ЕСУМ VI, 293]) в обстежуваних гов. вживається на означення людей взагалі або великої сім'ї [Дзендз 32-33; Ніб 212; Саб 413]. Ця назва відома ще в киеворуський період із знач. 'раби, слуги' [Срезн III, 1497-1498]. На думку Й.Дзендзелівського, збереження словом *челядь* свого давнього значення ('сім'я') у закарп. говірках, очевидно, пояснюється існуванням ще і в XIX ст. патріархальної родинно-господарської організації. Очевидно, *челядь* і було назвою саме такої сім'ї – дворища [Дзендз 33]. Пор. у словнику за ред. Б.Грінченка *челядь* 'молодь', 'учасники весілля', 'жінки', 'прислуга' [Грінч IV, 450], а також бойк. *ч'ел'ад'*, *челядка*, *че(и)лядойка* 'найближча родина наречених' [Хіб 2, 133], гуц. *ч'ел'ім'(д',к')* 'жінки', *ч'ел'е(a,i,)д'ї(e)на* 'жінка' (переважно заміжня) [Хіб 123], бук. *ч'ел'едь*, *ч'ел'ідь*, *ч'ел'ядь*: 1. 'члени однієї родини, сім'я'; 2. 'молодь'; 3. 'діти'; 4. 'гурт людей, переважно на весіллі'; 5. 'жінки' [СБГ 638], поліс. *челядь* 'гурт людей', 'жінки, дівчата, жіноцтво' [Лис 230], східноподіл. *ч'ел'ад'* 'неодружені учасники весілля з боку молодого' [Тиц 73], східнословобж. *ч'ел'ад'* 'сукупність неодружених учасників весілля' [Магр Сл 154], лемк. *челяд* 'молодь (хлопці та дівчата)'; 'всі домашні' [Рав 144].

Широкою синонімікою характеризуються назви на означення непроханих гостей: *непрошен'і* *гос'т'і*, *неклікан'і* *гос'т'і*, *хал'а'їшчики*, *л'їві*, *л'ївакі*, *кіс'т'ї'їники*, *чавар'їш'і*.

Пор. гуц. *непрош'ен'і* *гос'т'і* [Біг 137], бойк. *незапрошен'і*, *непрош'ен'і* [Хіб 125], східнословобж. *непрохан'і*, *неприглаш'он'і*, *неприглаш'оні* [Магр Сл 93-94].

Назва *хал'а́ушчики* утворена на основі трансформації лексичного значення слова *хал'а́ва* й мотивована тим, що господар або староста завжди безкоштовно пригощає людей, які не приносять дарів на весілля. Пор. гуц. *хал'а́ва, хал'а́ушчики* [Біг 137].

Лексеми *л'і́ві, л'і́вакі* також є результатом перенесення назви і вказують на непроханих гостей.

Етимологічно затемненими є лексеми *кіс'т'і́уники* та *чаварг'уш'і*. Пор. лемк. *чаваргош* 'гультай; хто любить вештатися (за дівчатами)' [Убля 56].

На позначення керівників весілля у досліджуваних говірках вживають назви *ста́роста, тамада́, кум*. Ці назви характерні для одружених учасників весілля. Як зазначає М.Бігусяк, первісне значення слова *ста́роста* – 'виборна чи призначена особа, що керує справами якого-небудь невеликого колективу'. Як обрядовий термін лексема вжита у вторинній номінативній функції; мотиваційною ознакою назви весільного чину є вміння виборної особи бути розпорядником, керівником весілля. Назва фіксується також у гуцульських, буковинських, покутських, подільських, бойківських, східнословобожанських, поліських, лемківських говірках [Біг 135; Рус 12; Магр Сл 141; Арк II, 171; Убля 51]. У бойків, крім того, розділені обов'язки *ста́рости весі́льного*, який відповідає за дотримання весільних формальностей, і *ста́рости домово́го*, який слідкує за порядком на весіллі та частуванням гостей. Пор. ще гуц. *старост'і́на*: 1. 'старша над заміжніми учасницями весілля'; 2. 'дружина старости', бойк. *старосьці́на, ста́роста, ста́ростойко, ста́росточко, бранський староста* 'весільний староста молодого' [Онишк I, 69; II, 250], наддністр. *старосці́на* 'жінка-староста на весіллі; старостина' [Шило 245], західноволин. *старусьці́на* 'заміжня жінка з родини молодого, яка разом зі своїм чоловіком (старостою) супроводить молодих у весільному обряді' [Корз 228], бук. *ста́рший ста́роста, пе́рший ста́роста* [Рус 12], східнополіс. *старості́* [Тиц 71]. Пор. ще зафіксоване у словнику за ред. Б.Грінченка *старості́ха* 'жінка старости' [Грінч IV, 199]. Назва *ста́роста* із значенням 'особа, що сватає жениха нареченій або наречену женихові' є літературною нормою української мови [ВТССУМ 1386].

Запозиченням з рос. мови є лексема *тамада́*, яка в рос. запозичена з груз. *tamada* 'т.с.'. Пор. ще біл. *тамада́* [ЕСУМ V, 511]. Фіксується також у східнословобож. гов. у значенні 'керівник весілля від молодого' [Магр Сл 144]. Назва *тамада́* є літературною нормою української мови [ВТССУМ 1429].

Номен *кум* з псл. *кутъ*, що є похідним від *кута* [ЕСУМ III, 138]. Назва *кум* із значенням 'хрещений батько стосовно до батьків хрещеника і хрещеної матері; батько дитини по відно-

шенню до хрещеного батька і хрещеної матері' є літературною нормою української мови [ВТССУМ 596].

Сему 'керівники весілля з боку молодого (в основному неодружених)' представляють назви *дру́жба, ста́рший дру́жба (кум), пе́рший дру́жба (кум), кум, вінча́льний кум*. Серед назв на означення подруги молодого на весіллі виділяють назви: *дру́шка, кума́, пе́рша дру́шка (кума́), вінча́льна кума́, ста́рша дру́шка*.

Лексема *дру́жба* має прозору мотивацію і відбиває тісний зв'язок із лексемою *друг* (псл. **drugъ* 'товариш', 'приятель', споріднене з лит. *drugas* 'супутник, товариш' [ЕСУМ II, 134]). На думку М.Бігусяка, номінації з коренем *друж-* уживаються у вторинному значенні, мотивовані, мабуть, обрядовими функціями цих весільних чинів: "охороняти" й супроводжувати молодого чи молоду, бути їм надійною опорою [Біг 133]. На весіллях розрізняють поняття *дру́жба* і *ста́рший (пе́рший) дру́жба*, так само, як і *дру́шка*. Саме *ста́рший (пе́рший) дру́жба* (як і *дру́шка*) є свідками під час церковного шлюбу та реєстрації молодих. Неодружених і незаміжніх учасників весілля, тобто хлопців і дівчат, називають на Гуцульщині також *дру́жба* 'неодружений учасник весілля, родич або товариш молодого' і *дру́шка* 'незаміжня учасниця весілля, родичка або подруга молодого'. Ці архаїчні назви відомі в багатьох зонах східнослов'янських мов і мають відповідники майже у всіх слов'янських мовах. У поліських, наддніпрянських, південно-східних говорах неодружений учасник весілля позначається лексемами *дружбо́к, дружко́* [Біг 133; Арк I, 144-145]. Пор. ще гуц. *ста́рший дру́жба, ста́рша дру́жка, рідше пе́рший дру́жба, пе́рша дру́жка* [Біг 134], бук. *дру́жба, дру́жка* [СБГ 104], бойк. *друже́йка* [Онишк I, 236], східнополіс. *дружбо́к, дру́жба, ста́рший дру́жба, друж'кі́, дружечкі́, ста́рша дру́жка* [Тиц 71, 73-74], східнословобож. *дру́жечкі́, дру́жка, дру́жкі́, дру́жко́, ста́рша, ста́рша дру́жка, ста́рший, ста́рший дру́жко, дружбо́к* [Магр Сл 51-52, 141-142; ССГ 71], західнополіс. *ста́рша дру́ж(ш)ка, ста́рший бойа́р, ста́рший сват* [Арк II, 171]. У східнословобож. гов. номен *дру́жба* вживається також із значенням 'прикраса у вигляді квітки, яку молода вручає молодому передвесільного дня' [Магр Сл 141-142]. Назва *дру́жка* 'дівчина, яка на запрошення молодого бере участь у весільному обряді' є літературною нормою укр. мови [ВТССУМ 329].

Крім родичів, обов'язковими учасниками весілля є хресні батьки. На досліджуваній території для хрещеного батька вживають назви: *нанашко, х(к)ре́сний, х(к)ре́сний нанашко, ба́течко, тотайко*. На означення хрещеної матері вживають назви: *нанашка, х(к)ре́сна, х(к)е́сна нанашка, на-нацку́ла, ма́точка, тотайка*.

Назви *нанáшко* і *нанáшка* є запозиченнями зі східнороманських мов; молд. *nǎnăș* (*нынáш*, *нунáш*, *наш*) ‘хрещений батько; весільний батько’, рум. *nǎnăș*, [*nínăș*, *núnăș*], *naș* ‘т.с.’, *nǎnășă* (*nășă*) ‘хрещена мати; весільна мати’ пов’язана з молд. *nun*, рум. *nun* ‘весільний батько’, яке зводиться до лат. **ninnus* < *nonnus* ‘чернець; доглядач дітей, вихователь’ [ЕСУМ IV, 36]. Й.Дзензелівський вважає ці назви власними українськими витвореннями, які “українізувались”, прийняли слов’янський суфікс *-к-* і потрапили на досліджувану територію через румунську колонізацію в Карпатах до XIV ст. [Дзендз 30-31]. В українських говорах Карпат лексеми *нанáшко* та *нанáшка* вживаються з семантикою ‘весільні і хрещені батьки’, у говірках нижньої Наддністрянщини – ‘весільні батьки’ [Тищ 72], ‘хрещена мати’; ‘старший чоловік’ [Шило 183]. Пор. гуц., бук., бойк., східнополіс., лемк. *нанáшко*, *нанáшка* [Біг 135; СБГ 315; Онишк I, 471; Тищ 71; Рус 11; Рау 81].

На осіб, які держали до хреста своїх похресників, вказують назви *х(к)рѣсний*, *х(к)рѣсний нанáшко*, *х(к)рѣсна*, *х(к)рѣсна нанáшка*. Пор. східнословобж. *хреш’ :éна*, *хреш’ :éна máти*, *хреш’ :éний*, *хреш’ :éний бат’ко*, *хреш’ :én’і* [Магр Сл 151], західнополіс. *хрѣсна*, *хрѣсна máти*, *хрѣсний (хрѣсни)*, *хрѣсний бат’ко* [Арк II, 233-234].

Суфіксальними утвореннями від імен. *мáти*, *бáтько*, *тáто* є лексеми *мáточка*, *тотáйка*. Пор. гуц. *мáтка* ‘весільна мати’ [ГГ 121], бойк. *мáточка* ‘хрещена мати’ [Онишк I, 434], західнополіс. *мат’ус’ка* ‘т.с.’ [Арк I, 307].

На позначення заміжньої жінки з боку молодого (молодої), що добре знає весільні звичаї і порядкує на весіллі вживають назви *свáшка*, *свашкí*, *свáха*, *прідán:иц’а*, *прідánка*, *кумá*.

Найпоширенішими у закарп. гов. є номенні з коренем *сваш-*. Форма множини акцентує увагу на кількості жінок (більше двох). Назви є похідними від псл. **svaška* > *svaška*. Їх вживання на весіллі, на думку В.Дроботенко, умотивоване зміною соціального статусу батьків молодого, які внаслідок за сватання їх дочки стали *свáтом* і *свáхою*. Отже, цілком закономірно і логічно, що особи, які печуть весільний хліб, називаються *свáшками* [Дроб, 204]. Лексема *свашкí* є полісемічною у закарп. гов., зокрема вживається ще й на означення учасниць весілля, що плели вінок для молодого, та жінок, які випікали весільний хліб. Назва *свáха* вживається також на означення матері одного із подружжя стосовно матері іншого чи вказує на родинні стосунки, які установилися під час весілля між одруженими жінками, представницями родів молодого і молодого. Пор. у гов. Донеччини *свáшки* [Дроб 204], гуц. *свашк’і* ‘активістки й організаторки весілля’ [Піп Гал 71], *свáхі* ‘жінки, які співають весільні пісні’ [Нег 156], бойк. *свáшка* ‘сваха’, *свáти* (мн. *сватóве*) ‘батько жениха або нареченої’, ‘батько зятя або

невістки (загальне)’, ‘людина, яка разом з батьком жениха приходять до батьків дівчини на “згоду”, *сватáч* ‘людина, яку батько жениха досилав до батьків нареченої довідатися, чи можна приходити на “згоду”, ‘людина, яка разом з батьком молодого в 1 або 2 тижні після “згоди” виторгує в батьків молодого додаток до приданого’ [Онишк II, 205-206], наддністр. *сватóк* ‘весільний посланець молодого’ [Шило 235], східнополіс. *свашкí* [Тищ 72], східнословобж. *свáшка*, *глáўна (стáрша)* *свáшка*, *свашкí* [Магр Сл 120], західнополіс. *свáшка* [Арк II, 136], лемк. *свáшкí* ‘весільні жінки, що їх запрошує на весілля лише молодий’ [Убля 49], *свашка* ‘старостиха на весіллі’ [Рау 115]. Номен *свáха* є літературною нормою укр. мови [ВТССУМ 1296].

Лексеми *прідán:иц’а*, *прідánка* – суфіксальні деривати від субстантивованого іменника *прідáne* і мотивуються традицією їхати за приданим чи супроводжувати придане молодого до дому молодого. Пор. бойк. *прідánци* [Онишк II, 137], у говірках Донеччини *прідáтки*, *прідáнц’і* [Дроб 207], східнополіс. *пріданкí* [Тищ 72], східнословобж. *прідáниц’і*, *пріданка*, *прідáнкí* [Магр Сл 120], західнополіс. *прідánки* [Арк II, 86], лемк. *пріданчане* [Рау 105].

Лексема *кумá* < псл. *kuma*, що є скороченням слова, яке походить з народної (балканської) латині; нар.-лат. (балкан.) *commater* ‘хрещена мати’, утворене за допомогою префікса (пріменника) *com-* ‘з’ від іменника *mater*, спорідненого з псл. *mati* [ЕСУМ III, 138]. Назва *кумá* із значенням ‘хрещена мати стосовно до батьків хрещеника і до хрещеного батька; мати дитини стосовно до хрещеного батька і хрещеної матері’ є літературною нормою української мови [ВТССУМ 596].

На означення жінки, що готує страви на весіллі, вживають назви *кúхár(р’)ка*, *стáрша кúхár(р’)ка*, *пóварка*, *сокáчка*.

Лексема *пóварка* є суфіксальним утворенням від рос. *повар* ‘кухар’. Пор. східнословобж. *поварá*, *поварí*, *повар’і* ‘жінки, що виготовляють весільні страви’ [Магр Сл 111].

Назва *кúхár(р’)ка* – суфіксальний дериват від *кúхар*, що через пол. посередництво запозичене з чес. мови; чес. *kuchař* пов’язане з *kuchati* ‘куховарити’, яке походить від двн. *kochōn* ‘варити’, що зводиться до лат. *coquere* ‘т.с.’ [ЕСУМ III, 164]. Прикметник в описовій назві *стáрша кúхár(р’)ка* вказує на вік жінки. Пор. бойк. *кúхárка*, *кúхáройка* ‘куховарка’ [Онишк I, 399], східнословобж. *кúхáркí* ‘куховарки’ [Магр Сл 80]. Назва *кúхárка* є літературною нормою української мови [ВТССУМ 600].

Назва *сокáчка* є суфіксальним утворенням від *сокáч* ‘кухар’, що запозичене з угор. *szakács* ‘т.с.’ [ЕСУМ V, 344]. Пор. лемк. *суkáчка* [Пир 296], *сокáчкí* ‘весільні кухарки’ [Убля 50].

Значно ширшою синонімікою характеризуються назви на позначення жінок, що випікали весільний хліб: *пóваркі, кухар'кі (кухárки), свашкі, коровайниці, стар'і (старш'і) жóни (жунки), спец'ал'н'і жóни (майстрін'і), сокачкі*.

Назва *коровайниці* вказує на конкретне призначення жінок пекти коровай. Пор. зафіксовані у гов. Донеччини *каравайниці, голоўна коровайниці* [Дроб 204], східнословобж. *коровайниці* 'жінки, що виготовляють весільне печиво' [Магр Сл 75].

З тим самим лексичним значенням виступають назви *спец'ал'н'і (спец'іал'н'і) жóни (майстрін'і)*. На думку В.Дроботенко, іменник *майстрін'і* зосереджує увагу на досконалих здібностях саме в цій справі, про яку свідчить залежне слово *спец'ал'н'і (спец'іал'н'і)* [Дроб 204]. Пор. у говірках Донеччини *спец'іал'н'і майстрін'і* [Дроб 204], східнословобж. *майстриці* [Магр Сл 83].

На вікову ознаку осіб, які випікають весільний хліб, вказують назви *стар'і (старш'і) жóни (жунки)*. Пор. у гов. Донеччини *л'ітн'і ж'інкі* [Дроб 204], східнословобж. *старша* 'старша дружка молодої' [Магр Сл 141].

На означення музикантів на весіллі вживають назви *музиканти, музики, музика, гудакі, банда, банд'юти, гусл'аш'і, гусл'ар'і*.

Номени *гусл'аш'і, гусл'ар'і* мотивовані назвою інструмента, на якому вони грають. Пор. гуц. *гусл'ір* 'скрипаль' [Піп Гал 41]. Назва *гусл'ар* є літературною нормою української мови [ВТССУМ 267].

Назви *музики, музика* через посередництво пол. (з наголосом *музика*) і далі, очевидно, з нім. (нім. *Musik*) запозичено з лат.; лат. *mūsica* 'музика' [ЕСУМ III, 531]. Пор. гуц. *музики, муз'ік'і, музика, музиканти*, бойк. *музика, муз'іки('е, 'і), музич'ійки, музиканти, красна музика, музика вес'іл'на, музика по заказу, друга музика, молодій музика, молодого музика, тройс'т'і муз'ік'е*, бук. *музиканти, музика*, наддністр. *муз'іканти, муз'ік'і, музика*, надсян. *музиканти*, західнополіс. *музиченьки*, східнополіс. *музики, музиканти*, середньо-наддніпр. *музики, музиканти*, степове *музика* [Хіб 2, 137], східнословобж. *музиканти, музики* [Магр Сл 92]. Лексеми *музика, музикант* є літературною нормою української мови [ВТССУМ 694].

Лексема *банда* є запозиченням з нім. мови; нім. *Bände* 'банда', походить від іт. *banda* 'корогва, прапор, загін, зграя' або від фр. *bande* 'т.с.', засвоєного через народну латинь з якоїсь германської мови [ЕСУМ I, 132]. Суфіксальним утворенням від *банда* є номен *банд'юти*. У гуц. гов. назва *банда*

'музики, переважно на духових інструментах' є рідко вживаною [Біг 137], пор. ще бойк. *банда*: 1. 'неорганізована група музик'; 2. 'оркестр' [Онишк I, 42], лемк. *банда* 'духовий оркестр' [Убля 16; Раг 7]. Назва *банда* із значенням 'ансамбль з духових та ударних музичних інструментів, що його використовують додатково (крім основного складу оркестру) в деяких сценах оперних вистав' є літературною нормою української мови [ВТССУМ 59].

Назва *гудакі* є суфіксальним дериватом від дієсл. *гудіти* (< псл. *gōdō, gōsti* [ЕСУМ I, 613]). Пор. бойк. *гудак, гудакі* 'музикант, -н' [Онишк I, 197], лемк. *гудак* 'т.с.' [Убля 24; Раг 29], *цигане-гудакці* [Хіб 2, 138].

На означення неодруженого учасника весілля вживають назви *холост'ак, легін', дружба, парубок, фат'ю*.

Легін' – запозичення з уг. *legény* 'хлопець, парубок' [ЕСУМ III, 209]. Пор. гуц. *л'егінь (лігінь)* 'парубок, дорослий хлопець' [ГГ 110], бук. *л'егінь* 'т.с.' [СБГ 255], лемк. *лігінь* 'т.с.' [Убля 35]. Менш поширеним у закарп. гов. є суфіксальний дериват *л'егінішче*.

Фат'ю – з угор. *fattyú* 'байстрюк', діал. 'парубок'. Поширена також у гов. с. Сокирниця Хс. р-ну [Саб 398].

Номен *дружба* у досліджуваних гов. вживається також на позначення керівників весілля з боку молодого (в основному неодружених).

Назва *холост'ак* споріднена з *холостій* (< псл. *holstь* 'холостий' [ЕСУМ VI, 197]). Пор. нижньо-наддніпр. *холос'т'ак* 'пагін винограду, який пасинкують' [Чаб IV, 197]. Назва є літературною нормою української мови [ВТССУМ 1569].

Лексема *парубок* з псл. **paorbъkъ* 'молодий слуга, молодий робітник', похідне від **orbъ* 'раб, слуга' [ЕСУМ IV, 300]. Пор. наддністр. *парубча (є)к, парубій* [Шило 195], гуц. *парубок* [ГГ 144], бук. *парубок, парубій* [СБГ 388], східнословобж. *парубок* [Магр Сл 103], нижньо-наддніпр. *паруб'ій, паруб'ійака* [Чаб III, 76], лемк. *парубок* [Раг 95], західнополіс. *паруб'ій, парубок* [Арк II, 29]. Назва є літературною нормою української мови [ВТССУМ 890].

Як видно з нашого дослідження, більшість зібраних у закарпатських говірках назв на позначення учасників весілля, є власне українськими. Вони сягають своїм корінням у глибину праслов'янської єдності. До складу цієї лексики увійшла значна кількість назв, характерних для інших шарів та тематичних груп. Усі вони свідчать про культуру та давні традиції нашого народу.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Арк – Аркушин Г. Словник західнополіських говірок: У 2 т. / Г. Аркушин. – Луцьк: Вежа, 2000.

Біг – Бігусяк М. Із спостережень над весільною лексикою гуцульського говору / М. Бігусяк // Гуцульські говірки: Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження. – Львів, 2000. – С. 125-148.

ВТССУМ – Великий глумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001.

ГГ – Гуцульські говірки: Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Львів, 1997. – 232 с.

- Грінч – Словарь української мови : в 4 т. / [за ред. Б.Грінченка]. – Київ : Наук. думка, 1996-1997.
- Дзендз – Дзендзелівський Й.О. Лексика українських говорів Закарпатської області: Назви спорідненості, сводства та сімейно-родинного побуту // Наукові записки Ужгородського університету: Діалектологічний збірник. – Ужгород, 1957. – Т. XXVI. – Вип. 2. – С. 3-36.
- Дроб – Дроботенко В. Ареальна характеристика назв осіб-учасників весільного обряду / В.Дроботенко // Волинь – Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2001. – № 6. – С. 202-208.
- ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. / [за ред. О.С. Мельничука]. – К.: Наукова думка, 1982-2012. – Т. 1-6.
- Корз – Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок // Українська діалектна лексика: Зб. наук. праць. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 62–267.
- Лис – Лисенко П.С. Словник поліських говорів / П.С.Лисенко. – Київ: Наукова думка, 1974. – 260 с.
- Магр Сл – Магрицька І. Словник весільної лексики українських східнословобожанських говірок (Луганська область) / І.Магрицька. – Луганськ: Знання, 2003. – 171 с.
- Нег – Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березові / М.Негрич. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2008. – 224 с.
- Ніб – Нібак І.А. Зі спостережень над весільною лексикою закарпатських говорів (весільні чини) / І.А.Нібак // Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. – Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. Збірник наукових праць. – К.: КНУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – Вип. 3. – Кн. 2. – С. 120-125.
- Онишк – Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. / М.Й.Онишкевич. – Київ: Наукова думка, 1984.
- Пир – Пиртей П. С. Словник лемківської говірки: матеріали для словника / П. С. Пиртей. – Legnica-Wrocław, 2001. – 460 с.
- Піп Гал – Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Ю.Піпаш, Б.Галас. – Ужгород, 2005.
- Рус – Руснак Ю.М. Лексика родинних обрядів у буковинському діалекті: автореф. дис. ... канд. філол. наук / Ю.М.Руснак. – Чернівці, 2010. – 20 с.
- Саб – Сабадош І.В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / І.В.Сабадош. – Ужгород: Ліра, 2008. – 480 с.
- Срезн – Срезневский И.И. Словарь древнерусского языка / И.И.Срезневский. – Репр. изд-е. – М., 1989. – Т. 1-3.
- СБГ – Словник буковинських говірок / [за заг. ред. Н.В.Гуйванюк]. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
- ССГ – Глуховцева К., Леснова В., Ніколаєнко І., Терновська Т., Ужченко В. Словник українських східнословобожанських говірок / К. Глуховцева, В.Леснова, І.Ніколаєнко, Т.Терновська, В.Ужченко. – Луганськ, 2002. – 224 с.
- Тищ – Тищенко Т.М. Номінація головних учасників весільного обряду в говірках Східного Поділля / Т.М.Тищенко // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: Філологічні науки. – Вип. 16. – Т. 1. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. – С. 67-77.
- Убля – Сірка Й., Муличак Ю., Баушенко А. Короткий словник говірки села Ублі / Й.Сірка., Ю.Муличак, А.Баушенко. – Зіген – Пряшів, 1999. – 62 с.
- Хіб – Хібеба Н.В. Агентивне поле весільної лексики бойківських говірок: загальні назви / Н.В.Хібеба // Вісник Львівського університету. – Серія філол. – 2009. – Вип. 46. – Ч. II. – С. 121-130.
- Хіб 2 – Хібеба Н.В. Номінація музичного оформлення весільного обряду в бойківських говірках / Н.В.Хібеба // Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. – Серія 10. – Проблеми граматики і лексикології української мови: Збірник наукових праць. – Київ: КНУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – Вип. 3. – Кн. 2. – С. 136-145.
- Чаб – Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни: У 4 т. / В.А.Чабаненко. – Запоріжжя, 1992.
- Шило – Шило Г. Надністрянський регіональний словник / Г.Шило. – Львів – Нью-Йорк, 2008. – 288 с.
- Рав – Pavlešin Aleksa. Mali rječnik lemkijskog govora ukrajinskog jezika / A.Pavlešin. – Zagreb, 2007. – 292 с.

Olha Myholynets

Names denoting wedding participants in ukrainian Transcarpathian patois

Summary. The article suggests lexico-semantic and etymological analysis of the names denoting wedding participants in Ukrainian Transcarpathian patois. Attention has been paid to the names of welcome and unwelcome guests, the wedding leaders, musicians etc. The presence or absence of the collective names in Ukrainian literary language and the Ukrainian patois has been traced as well.

Key words: lexico-semantic group, the vocabulary of wedding ritual, lexeme, the names of bride and groom, motivation, Ukrainian, Transcarpathian patois.

Одержано 17.03.2018 р.